

HÂTEM-İ ESAM HAZRETLERİ (2)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Alâ külli hâlin ve fî külli hîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne ve'l-âhirîn, muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn... Emmâ ba'd!..

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri hepinizden râzî olsun... Dünya ve ahiretin hayırlarına cümlelerinizi nail eylesin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin... Peygamber SAS Efendimiz'in komşuluğunu nasib eylesin...

Ebû Abdurrahmân es-Sülemî isimli büyük alim ve matasavvıfın, *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli kitabının 93. sayfasında *Hâtem-i Esam* isimli alimin tercüme-i hâli bölümünde kalmıştık. Bu büyük zâtın hayatı hakkında ilk bilgileri geçen hafta okumuş olduk. Şimdi 93. sayfanın başından itibaren bu *Hâtem-i Esam Hazretleri'nin* sözleriyle ilgili bölümü okumağa devam edeceğiz.

Buna başlamadan önce Peygamber SAS Efendimiz'in ve âlinin, ashâbının, ezvâcının, etbâının, ahabâbının ruhlarına; sâdât ve meşayih-i turuk-u aliyyemizin cümlesinin; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan hocamız, şeyhimiz

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Muhammed Zâhid-i Bursevî Hazretleri'ne kadar turuk-u aliyyelerimiz silsilelerinden güzerân eylemiş olan sâdât ve meşâyihimize, tarikat büyüklerimize, din büyüklerimize, tarikat kardeşlerimizin ruhlarına;

Bu beldeleri fethetmiş bulunan fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ve hâssaten Fatih Sultan Muhammed Han Hazretleri'nin ruhuna; beldemizin medâr-ı iftiharî enbiyaullah ve sahabe-i kirâmın, ve hâssaten Yûşâ AS ve Hâlid ibn-i Zeyd Ebû Eyyüb el-Ensârî Hazretleri'nin ruhlarına;

Şu semtte makamları, türbeleri bulunan başta şu tekkenin bânîsi Mustafa Selâmi Efendi Hazretleri ve onun halifeleri olmak üzere, yukarıdaki Şeyh Murad Tekkesi'nin bânîsi Şeyh Murad Hazretleri'nin ve halifelerinin ve o tekkede medfûn bulunanların ruhlarına; Haydar Baba Tekkesi bânîsinin ve orada medfun bulunanlarının ruhlarına; Abdül'ehad-i Nûrî Hazretleri'nin ve hulefâsının, seleflerinin ruhlarına ve cümle evliyaullahın, salihlerin ruhlarına; şu kitapta sözlerini okumuş olduğumuz, okumakta olduğumuz evliyaullahın ruhlarına;

Ve uzaktan yakından bu dersleri takip etmek üzere buraya gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, sevdiklerinin, yakınlarının, dostlarının ruhlarına hediye olsun, kabirleri nur dolsun, makamları âlâ, dereceleri yüksek olsun, nurları ve sürurları ve kabir istirahatleri ziyade olsun diye; bizlerden hoşnut ve râzı

olsunlar, Allah-u Teâlâ Hazretleri bizi sevdiği kullarının sevgisine, büyüklerin himmetlerine, teveccühlerine mazhar eylesin diye; ömrümüzü rızâ-i bâriye uygun geçirelim, huzuruna sevdiği, râzı olduğu kul olarak varmamıza vesîle olsun diye, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerif okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

a. Dört Ölüm

سَمِعْتُ نَصْرُ بْنَ أَبِي نَصْرِ الْعَطَّارِ يَقُولُ سَمِعْتُ
أَحْمَدُ بْنَ سُلَيْمَانَ الْكَفْرِشِيلَانِيَّ يَقُولُ وَجَدْتُ
فِي كِتَابِي عَنْ حَاتِمِ الْأَصَمِّ أَنَّهُ قَالَ مَنْ دَخَلَ فِي
مَذْهَبِنَا هَذَا فَلْيَجْعَلْ فِي نَفْسِهِ أَرْبَعَ خِصَالٍ مِنْ
الْمَوْتِ مَوْتُ أَبْيَضٍ وَ مَوْتُ أَسْوَدٍ وَ مَوْتُ أَحْمَرٍ
وَ مَوْتُ أَخْضَرٍ فَالْمَوْتُ الْأَبْيَضُ الْجُوعُ وَ الْمَوْتُ
الْأَسْوَدُ إِحْتِمَالِ أَدَى النَّاسِ وَ الْمَوْتُ الْأَحْمَرُ
مُخَالَفَةُ النَّفْسِ وَ الْمَوْتُ الْأَخْضَرُ طَرْحُ الرِّفَاعِ
بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ

TS. 93/2 (Semi'tü nasre'bne ebî nasrini'l-attâr,
yekülü: Semi'tü ahmede'bne süleymâne'l-
kefrişîlâniyye, yekülü: Vecedtü fî kitâbî, an
hâtemini'l-esammi, ennehû kâle: Men dehale

fî mezhebinâ hâzâ, felyec'al fî nefsihî erbaa hisâlin mine'l-mevt: Mevtün ebyadü, ve mevtün esvedü, ve mevtün ahmerü, ve mevtün ahdaru. Fe'l- mevtü'l-ebyadü'l-cûu. Ve'l-mevtü'l-esvedü ihtimâli eze'n-nâs. Ve'l- mevtü'l-ahmerü muhâlefetü'n-nefs. Ve'l-mevtü'l-ahdaru tarhu'r- rifâi ba'duhâ alâ ba'd.)

Nasr ibn-i Ebî Nasr el-Attâr'dan duymuş müellifimiz Sülemî Hazretleri. Bu da Ahmed ibn-i Süleyman el-Kefrişîlânî'den duymuş. Bu enteresan bir yer adı. (*Karyetün bi's-şâm.*) Şam'da bir şehir adıymış bu Kefrişîlân denilen yer. Oraya mensub olan o şahıstan duymuş.

(*Yekülü vecedtü fî kitâbî*) “Yazılarımın arasında, kitabımın içinde buldum ki...” diyor bu şahıs. (*An hâtemini'l-esammi*) “Bu sağır lakabını almış olan Hâtem Hazretleri'nden duymuşum, yazmışım, (*ennehû kâle*) o şöyle söylemiş.” diyor:

(*Men dehale fî mezhebinâ hâzâ*) “Kim bizim şu yolumuza girmişse...” Mezhebinâ, mahall-i zehâb demek, yâni gidilen yol demek. Yoksa Hanefî, Şâfiî mezhebi mânâsına değil. “Kim bizim şu yolumuza girdiyse...” Şu yolumuz dediği tasavvuf yolu. Hâtem-i Esam'ın gittiği yol tasavvuf yolu, takvâ yolu. “Kim bizim şu yolumuza girmişse, (*felyec'al fî nefsihî erbaa hisâlin mine'l-mevt*) nefsinde ölümden dört vasfı meydana getirsin, yapsın. Yâni, içinde dört tane ölümü tahakkuk ettirsin.” Dört çeşit ölüm...

Birisi: (Mevtün ebyadü) birisi beyaz ölüm.

İkincisi: (ve mevtün esved) Kara ölüm. Üçüncüsü: (Ve mevtün ahmer) Kızıl ölüm, kırmızı ölüm. Dördüncüsü: (Ve mevtün ahdar) Yeşil ölüm. Dört ölümü tahakkuk ettirsin içinde: Beyaz, siyah, kırmızı, yeşil; dört tane ölüm.

Ne kastediyor bu dört ölümden, aşağıda açıklıyor:

1. (Fe'l-mevtü'l-ebyad) “Beyaz ölüm dediğim benim, (el-cûu) açlıktır.” Demek ki, nefsinde açlığı ihtiyâr edecek, çok tok durmayacak. Çok oruç tutacak, midesini çok doyurmayacak, nefesine fazla kuvvet vermeyecek, perhizkâr olacak. Bizim yolumuza giren, bir kere bunu yapsın.

Bu ölüm gibi zordur. Yâni herkes yiyor, içiyor; hatta yemek içmek için neler yapıyoruz? Sabahtan akşama kadınlar evde çalışıyor, hamur açıyorlar, pişiriyorlar, kesiyorlar, biçiyorlar... Yâni, bir yemeğin yapılması için sabahtan akşama çalışılıyor.

Çarşılar, pazarlar yemekliklerle dolu. Bakkallar, süpermarketler yemekliklerle dolu. Tencereler, tavalar, kepçeler mepçeler... Hepsi yemekle ilgili...

Yâni, şu bizim yemek dediğimiz şeye sarf ettiğimiz para ve verdiğimiz ehemmiyet, hayatımızın yarısı, belki daha fazlası. Hep yemek yâni.

Tencere, tava, kaşık, kepçe, çatal, bıçak, ekmek, çörek, börek, et, süt, tatlı, tuzlu, ekşi, turşu, zeytin, peynir, ıvır, zıvır... Yâni bütün lügatlarımız yemekle ilgili, bununla dolu. Evde

mutfak, buzdolabı, kiler, ambar, silo... Ne yapacak? Bunlardan vaz geçecek. E bu ölüm, zor bu iş.

Bizim yolumuza giren, zor olan bu dört şeyi yapacak. Birisi açlık, beyaz ölüm... Beyaz ölüm diyor, ak ölüm. Yâni neden ak demiş acaba? Yâni insanı aklaştırıyor, nurlandırıyor, belki onun için dedi. Nurânîleştiren bir ölüm olduğundan...

Bir çeşit ölüm dedi ama, ölmez aslında... Yâni mide boşalınca kalb dirilir. Kalb, yâni gönül nurlanır, canlanır, gelişir, irfân içine yayılır, hikmet sahibi olur, güzel olur yâni. Açlık güzel şey...

Ama bu açlığın hududu nedir, tokluğun hududu nedir? Bunun da hududunu bilmek lâzım! Yâni aç kalacağım, irfân sahibi olacağım diye, nefsin hakkını vermemek sûretiyle, nefse de zulmetmemek lâzım! Ölçüsü var her şeyin...

Doktorun birisine, eski zamandaki hekimin birisine sormuşlar:

“—Ne kadar yiyelim?” diye.

“—Günde 200 dirhem yeyin!” demiş.

Demişler ki:

“—Bu kadarcık ne olur...”

Yâni 400 dirhem bir okka oluyor. Onun yarısı oluyor. Yâni 600 gr. kadar bir şey yeyin demiş. Toplam günlük yiyeceği bu kadar olacak.

Demişler ki:

“—Ne olacak bu kadarcık 200 dirhemle?..”

Demiş ki:

هَذَا الْمِقْدَارُ يَحْمِلُكَ وَمَا زِدْتَ عَلَيْهِ فَأَنْتَ

حَامِلُهُ

(Hâze'l-mikdâru yahmilüke) “Bu kadarı seni ayakta tutar. (Ve mâ zidte aleyhi feente hâmiluhû) Bunun üstüne daha fazla yersen, sen taşırsın. Bu kadarı seni taşır; daha fazla yersen, sen onu taşırsın.”

Nasıl taşır? Göbek olur, ense olur, kulak olur, kilo olur vs. olur, taşırsın. Şimdi bir insanın normal kilosu altmış kilo iken, seksen kilo çekiyorsa; demek ki yanında, elinde devamlı yirmi kiloluk bir su tenekesini dolu taşıyor demektir. Veya on iki kiloluk iki tane kovayı, iki elinde taşıyor demektir. Otuz kilo fazlaysa, ona göre... Boş yere taşıyor.

“200 dirhem yeter, bu kadarı seni taşır. Yâni ayakta tutar, gücünü kuvvetini sağlar. Bu kadarı seni taşır; bunun üstüne ilave ettiğini sen taşırsın. (Feente hâmiluhû) Sen onun hamalı olursun!” diyor.

Demek ki, çok yemek iyi değil ama, ne kadar az yiyeceğiz? 200 dirhem demiş o. Ne kadar olduğunun ölçüsü, insanın zinde, sıhhatli kalabileceği kadar yemesi lâzım!..

Zinde ve sıhhatli kalabileceğini sağlayacak olan miktara kadar yavaş yavaş indirmeli, orada tutmalı! Oradan da aşağıya indiği zaman, dermanı olmuyor, kalkmak istemiyor, kıpırdamak istemiyor, yastıktan başını kaldıramıyor... Gıdası

az geliyor, enerjisi az geliyor. Yâni her şeyin bir kalorisi var, yaptığı işine göre bir kalori alması lâzım! Hani saatten geçen elektriğin kilovat saatini ölçüyoruz; işte bir soba şu kadar kilovat saat yakıyor, fırın şu kadar yakıyor, buzdolabı şu kadar yakıyor diyoruz... Her şeyin bir hesabı var.

Tabii insanın aldığı gıdanın da, insanın yaptığı faaliyetle ilgili olması lâzım! Bir demirci kalfası, balyozu alıp pat küt, pat küt vuruyorsa sabahtan akşama, ter döküyorsa, onun yiyeceği miktar ile; öteki evinde oturan emekli bir adamın, sakın hayat süren bir kimsenin miktarı aynı olmaz. Onun için, gram veremiyoruz ama ölçü veriyoruz, diyoruz ki: İnsanı ayakta tutacak, elden ayaktan düşürmeyecek, elini ayağını titretmeyecek, dizinin bağını çözmeyecek miktarda bir şey yemesi lâzım!

Çeşitli de yemesi lâzım!.. Çünkü tek tip gıdayla beslendiği zaman, bir sürü mahzurlar çıkıyor. Yâni etli yemeli, sütlü yemeli, yoğurtlu yemeli, sebze yemeli, meyvalı yemeli, karışık türlü nimetlerden yemeli... Çünkü bu devirde bir müşkilat yok. Seçme imkânımız var ve gıdada da bir sıkıntı yok memleketimizde... Hani Afrika'nın bazı ülkelerinde duyuyoruz, açlıktan ölüyor- larmış. Allah onlara da versin, bizi de o duruma düşürmesin... Güzel bizim durumumuz.

Demek ki dengeli, ölçülü yiyeceğiz ama, aşırını yemeyeceğiz. “—Adam oturduğu zaman bir kuzuyu yiyor.”

Tamam, bir kuzuyu yiyorsa bir adam, bunun yarım kilosu ona yarıyor, ondan sonra on yedi kilosu israf. Yâni bir kuzu yiyor ama niçin yiyor, yazık değil mi?..

“—Bir oturduğu zaman iki tane ekmek bitiriyor.”
E bu iki tane ekmek fazla buna, lüzumsuz.

“—Bir tencereyi sıyırıyor, bir de etrafına bakıyor daha var mı diye...”

E lüzumsuz. Yâni, demek ki, aşırısı yemeyecek.

Aşırısı yemediği zaman, insanın nefisini kontrol etmesi kolay olur. Aşırısı yediği zaman, nefis azgınlaşır.

İnsanın nefsi vardır, nefsinin de çeşitli arzuları vardır. Ne arzusu vardır?.. Şu arzusu vardır, bu arzusu vardır... Şehvât-ı nefsâniye deniliyor, hevây-ı nefis deniliyor; çeşit çeşit arzuları vardır, bunlar kuvvetlenir. Bunların kuvvetini kırmak için, nefsin istediği bazı şeyleri azaltmak lâzım! Onların başında az yemek gelir.

Onun için, *taqlîl-i taam veya killet-i taam, yâni az yemek tasavvufta tavsiye edilen bir şeydir. Bu zât-ı muhterem büyüğümüz de öyle söylemiş:*

“Dört ölümü kendi nefsinde tahakkuk ettirsin bizim yolumuza giren, derviş olmak isteyen, ârif olmak isteyen kimse.” demiş. “Birincisi ak ölüm, beyaz ölüm; açlık... Açlığı tahakkuk ettirecek, öyle çok yemek yemeyecek ki nefsi kuvvetlenmesin, midesi boş şeyle meşgul olmasın.”

İnsan karnını doyurdu mu, rehavet çöker, hop uyur kalır. Yatsı ne oldu, kılamadın mı?

“—E işte çok yorgundum da, yemek de yeyince bir tatlı rehavet çöktü, işte somyada uyumuş kalmışım...”

Birisi kaldırmasa, sabaha kalkamayacak. Neden? Çok yedi mi uyku basıyor, tembelleşiyor insan. Yâni çok yediği zaman enerjikleşmiyor.

Ben fakülteden bilirim, öğleden sonra çocuklar uyur fakültede... Yâni öğle yemeğini yedi mi, bir de yağı filan iyi değilse, hazmı zor olan yağlardansa, öğleden sonra çocukların bakışları mahmurlaşır. Eğer hoca usta bir hoca değilse, dersi güzel anlatmıyorsa uyurlar. Çünkü öğleden sonra yemek yedi, karnı doydu mu canı uyku ister.

Uykuyu uyuyup da uyandı mı, kedi gibi şöyle bir gerilip bir daha şey yaptı mı o tarafa, bu tarafa; ondan sonra sen nefsi tutabilirsen tut... Karnı tok, uykusunu da aldı, bu sefer eğlence ister. Hacivat-Karagöz’ün sahnesinde hani sahneye çıkıp da, nâra atıp da, “Yâr bana bir eğlence!” dediği gibi, bu sefer eğlence peşinde koşmağa başlar. Bar ister, pavyon ister vs. vs...

Onun için, az yemek önemli oluyor bir. (*Fe’l-mevtü’l-ebyadü’l- cû’*) “Beyaz ölüm; açlık.”

2. (*Ve’l-mevtü’l-esved*) “Kara ölüm; (ihtimâlü eze’n-nâs) insanların ezâlarına tahammül etmek.”

Ihtimal, bizim çeşitli ihtimaller dediğimiz mânâyâ değil burada... *Ihtimal*; yüklenmek demek, hamallığını yapmak demek yâni. İnsanların ezalarını sırtına yükleyecek,

çekecek, tahammül edecek. Komşunun ezası vardır, arkadaşının ezası vardır, karısının ezası cefâsı vardır, çoluk çocuğunun ezası vardır... Şunun kaprisi vardır, bunun şusu vardır, busu vardır...

Demek ki, insanlar isteyerek, istemeyerek birbirlerine ezâ ediyorlar. Etmemek lâzım! Yâni, bizim ana prensibimiz ezâ etmemek ama, ya birisi bize ezâ etmişse ne yapacağız, kavga mı edeceğiz? Onlara da tahammül etmek, dervişlik icabı... Yaratılanı, yaratandan ötürü hoş görmek, ezalarına tahammül etmek, komşuyla kavga etmemek, arkadaşla çekişmemek, evde dırdır çıkartmamak, uyumlu olmak, geçimli olmak, sessiz olmak, dövene elsiz, sövene dilsiz olmak... Bu da bu yolun gerekli şeyleri.

Buna da kara ölüm demiş, çünkü çok zordur. İnsan haklıyken zor durur. Haksız olduğu zaman biraz ses çıkartmaz, pular, susar filan ama; haklı olduğu zaman aslan, kaplan kesilir. Çünkü haklı... Haklıyken birisi ona eza cefa etmişken duruyorsa, bu zor bir şeydir, kapkara bir şeydir yâni. Bayağı zor bir şeydir. Onun için insanların ezâsına, cefâsına, cevrine tahammül etmek de lâzım! Bunun adı da kara ölüm.

Aç durmak, midesini doldurmamak; ak ölüm. İnsanların ezâsına, cevrine, cefâsına sabretmek; kara ölüm. Arkadaşına gık demeyeceksin, komşuna gık demeyeceksin... Veyahut usulünce. Yâni demen gerekiyorsa dersin, nasihat etmen gerekiyorsa edersin ama,

çoğunu yüklenmeli insan. Torbaya atmalı... Çünkü Allah sabredenleri seviyor.

İnsan bütün hakları almak isterse, geçim olmaz diyorlar. Her haklı olduğu yerde hakkını sonuna kadar almak isterse, geçim olmaz. Ne olacak?.. Biraz hoş göreceksin, göz yumacaksın, duymazlıktan, anlamazlıktan geleceksin, sesini çıkartmaya- caksın. Ne yapalım böyle olunca oluyor. Çünkü karşı taraftaki adam edepsiz, anlamıyor. Bari sen anla! Ona laf anlatamıyoruz, bari sen anla demiş oluyoruz yâni. İnsan dervişlikte böyle mütehammil olacak, ses çıkartmayacak.

Birisini anlatıyor da... Bizim arkadaşlardan birisini ziyarete gittik:

“—Bunun bir şeyhi vardı memleketinde, mübarek adam kızmak diye bir şey bilmezdi. Dövsen, sövsen, yüzünün hattı değişmezdi.” diyor.

Demek ki, dervişlikte böyle bir tahammül, insanların ezasına ses çıkartmama tavrı olacak. Neden? Geçim olsun diye. Yâni kavga olmasın diye anlamazlıktan gelecek, susuverecek ve sâire...

3. Üçüncüsü: (Ve'l-mevtü'l-ahmerü) “Kırmızı ölüm veya kızıl ölüm.” Bu nedir? (Muhâlefetü'n-nefs) “Nefsine muhalefet edecek, aykırı gidecek, nefsi ne istiyorsa yapmayacak, aksini yapacak, yap dediğini yapmayacak, yapma dediğini yapacak, nefsine muhalefet edecek.” Neden? Çünkü nefis, umumiyetle kötülük emreder insana:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي

(يوسف: ٥٢)

(Inne'n-nefse le-emmâretün bi's-sûi illâ mâ rahime rabbî) [Çünkü, Rabbimin esirgemesi olmadıkça, nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder.] (Yusuf, 12/53) Onun için, nefsin dediğini yapmayacak ki, iyi çizgide kalabilsin.

Buna niye kırmızı ölüm dedi? Bu da çok zordur. Nefis, dediğini yapmayınca çok kızar, küplere biner, insan kıp kırmızı olur. Nefsi, canı çekiyor filan, zordur, bu da kırmızı ölüm... Buna da kırmızı rengi uygun görmüş.

4. Dördüncüsü: (Ve'l-mevtü'l-ahdaru tarhu'r-rifâi ba'duhâ alâ ba'd) Dördüncü ölüm, burada rifâ demiş, kaf gibi de var, aşağıda da kaf gibi geçmiş rivayetlerin içinde. (ve hüve tarku'r-rikà) Bunu anlayamadım doğrusu, rifâ kelimesine bir bakalım, bir de rikà kelimesine bakalım...

Rikà olursa, yama mânâsına geliyor. Yamalı elbiseye de murakka' derler. Yâni, yama üstüne yama yamamak mânâsına olabilir.

Bir de rifâ kelimesine bakalım... Bu rifâ'dan pek bir mânâ çıkmıyor, rikà'dan çıkıyor. Yâni, yama üstüne yama vurunmak, yâni şatafatlı olamamak, mütevazı olmak, yamalı elbise giymek gibi bir mânâ olabilir mânâsı. Yeşil ölüm de buymuş.

Bu kolay tabii, tatlı... Ben şahsen yeni elbise giydim mi, daha rahatsız olurdum küçükken.

Çünkü oturma, kalkma, ütüsü bozulur, kirlenir, tozlanır, takılır, çakılır... “Öf be, dursun yerli yerinde, getirin benim şu eski elbisemi, onu giyineyim!” Eski elbise giyindi mi, gayet rahat hareket eder insan... Tabii tevâzuan, mütevâzîâne hareket etmek için, böyle yamalı gezmek demiş oluyor.

b. Acele Edilecek Beş Şey

قَالَ وَقَالَ حَاتِمٌ كَانَ يُقَالُ الْعَجَلَةُ مِنَ الشَّيْطَانِ إِلَّا
فِي خَمْسٍ إِطْعَامُ الطَّعَامِ إِذَا حَضَرَ ضَيْفٌ وَتَجْهِيْزُ
الْمَيِّتِ إِذَا مَاتَ وَتَزْوِيْجُ الْبِكْرِ إِذَا أَدْرَكَتْ
وَقَضَاءُ الدَّيْنِ إِذَا وَجَبَ
وَالتَّوْبَةُ مِنَ الذَّنْبِ إِذَا أَذْنَبَ

TS. 93/3 (Kâle ve kâle hâtemün) Aynı ravi gene rivâyet etmiş ki, (kâne yukâlü) Hâtem-i Esam Hazretleri şöyle buyurdu: (El- aceletü mine’ş-şeytân, illâ fî hamsin: İt’âmü’t-taàm, izâ hadara dayfun; ve techîzü’l-meyyit, izâ mâte; ve tezvîcü’l-bikr, izâ edreket; ve kadâu’d-deyn, izâ veceb; ve’t-tevbetü mine’z-zenb, izâ ezneb.)

(Kâne yukâlü)’yü köşeli parantez içine almış. Yâni metinde yok, böyle olması lâzım diye neşreden şahıs bunu uygun buluyor demektir. Köşeli parantez, metinde olmayıp böyle olsa daha iyi, ben bunu uygun görüyorum mânâsına

gelir. Kitap neşredenler, köşeli parantezi bu maksatla kullanırlar. Müellif böyle koymamış buraya ama, bunun böyle olması lâzım gelir.

Mâlûm, “Acele şeytandandır, ancak beş yerde şeytandan değildir.” Şimdi bu sözü, (kàle hâtem) Hâtem böyle söyledi diyor. Halbuki bu hadis-i şerifte vardır. Onun için onun nakletmiş olmalı, böyle olsa gerek diye (Kâne yukâlû) diye bunu eklemiş baş tarafına. Biz sözün tercümesini yapalım:

(El-aceletü mine’ş-şeytân) “Acele etmek şeytanın insana verdiği bir duygudur, acele ettirir şeytan...” Acele etmek doğru değildir. Müslüman acele etmeyecek, ne yapacak?.. Teennî ile hareket edecek. Teennî ne demek?.. Ölçerek, biçerek, sağlam adımlarla, ağır ağır, dikkatli dikkatli demek... Şimdi, evet acele şeytandandır ama, (ve’t-teennî mine’r-rahmân) “Teennî de Rahmanîdir, Rahman’dandır.”

(İllâ fî hamsin) “Ama beş yerde acele etmek lâzım. O zaman o şeytandan değildir.” Bu beş yerde acele etmek lâzım. Bunu öğrenin. Bunlar hadis-i şerif mealidir. Hâtem-i Esam hadisleri bildiğinden öyle vaaz ederken söylemiş, bunu böyle yazmışlar ondan. Onun sözü gibi ama. aslında Peygamber SAS Efendimiz’in sözüdür.

1. Misafire Yemek Yedirmekte Acele Etmek

(İt’âmü’t-taam, izâ hadara dayfun) “Misafir geldiği zaman ona yemeği hemen yedirmek, acele etmek lâzım.”

Dayf, duyûf; misafir demek Arapçada. Bizim misafir dediğimiz kelime de, Arapçada yolcu demek. Yâni bize komşu da gelse, biz ona misafir diyoruz, Araplar ona müsafir demez, dayf derler. Biz başka türlü kullanmışız Arapça kelime olmasına rağmen, aldığımız kelimeyi.

Misafir, yâni eve gelen kimse, konuk yâni. Konuk geldiği zaman ister uzaktan gelsin, ister yakından gelsin, dayftır yâni onun adı. Hani muhtelif zamanlarda da söylüyoruz ya size, hani en çok hoşuma giden sözlerden birisi, hacılar (duyûfu'r-Rahmân) Rahmân'ın duyûfu, Rahmân'ın misafiri oluyor. Çünkü Allah emretti, insanları beytini tavaf etmeğe kendisi davet etti. Oraya gidenler onun misafiri oluyor. Duyûfu'r-Rahmân; Rahmân'ın misafirleri oluyor hacılar. Hoşuma gidiyor diye söyledim ya, şimdi burada da dayf kelimesi böyle geçti işte. Hatırınızda kalsın diye bu bilgileri verdik.

(İzâ hadara dayfun) “Misafir geldiği zaman, (it'âmü't-taam) hemen sofrayı kurup, yemeği ona yedirmekte acele etmek lâzım!” Çünkü adamcağız Bağdat'tan mı geldi, Basra'dan mı geldi, Ankara'dan mı geldi, Adapazarı'ndan mı geldi...

Yolda yorulmuştur, terlemiştir, acıkmıştır, yiyecek bulamamıştır... Hemen ev sahibi hoş geldin diyecek, nasılsın diyecek, otur şuraya diyecek vs. filan... Bir kaybolacak, hop siniyle gelecek, otur diyecek, ne varsa önüne koyuverecek. Burada acele etmek lâzım bir.

2. Ölüyü Defnetmekte Acele Etmek

(Techîzü'l-meyyit, izâ mâte) “Öldüğü zaman, ölünün techiz ve tekfininde de acele etmek lâzım!” Öldü, tamam öldüğü belli oldu, hazırlıkları hemen yapmalı, geriye bırakmamalı! Neden? Geriye kalırsa kokar, bozulur, bir şey olur. Yâni sıcak havalar, o devirde tabii Arabistan'ı düşünelim, sıcakları düşünelim. Ölünün çarçabuk yerine yerleştirilmesi lâzım. Onun artık yeri kabir. Dışarıda durdukça üzülür.

Hani kutuya koyuyorlar, sandığa koyuyorlar, üstüne cam kapak yapıyorlar, gelene geçeni seyrettiriyorlar, dolaştırıyorlar... Ölen hepsinde ezâ, cefâ çekiyor kabrinden uzakta durdukça...

Avrupalılar hele... Avrupa'da cenaze işleri bir sanayidir. Para ile verilir cenaze, alırlar cenazeyi evden Avrupa'da, Avustralya'da, İngiltere'de, Amerika'da böyle oluyor. Götürürler... Ne yaptıklarını Allah bilir. Karnını kesiyorlarmış, bağırsaklarını vs.sini çıkartıyorlarmış, atıyorlarmış. Ondan sonra tekrar herhalde diyorlar, Allah bilir, görmedim de... Ondan sonra giydiriyorlar mı, örtü mü yapıyorlar ne yapıyorlar tabutu getiriyorlar ortaya.

O orada yatmış, herkes geliyor, bakıyor, görüyor, etrafında dolanıyor filan... Merasim böyle.

İslâm'da böyle bir şey yok. Varsa, şu anda yapılıyorsa Batıdan gelme bir adet. Aslı esas olmayan bir şey. Ne olacak? Vefat edince

çarçabuk techîz ü tekfîni yapıлып, namazı kılınıp gömülecek.

3. Kız Çocuklarını Evlendirmekte Acele Etmek

(*Ve tezvîcü'l-bikri izâ edreket*) “Genç kız bulûğa erdiği zaman onu çabuk evlendirmek.” Genç kız diyor, kusura bakmayın, genç erkek demiyor. “Bize bir şey yok mu?” diye bakıyorsunuz gibi geldi de... Ama o da gene size yarar. Çünkü o çabuk evlenince, size gelecek. (*Ve tezvîcü'l-bikri izâ edreket*) “Bulûğa erdiği zaman kızı hemen evlendirmek.” Bu da büyüklerimizin tavsiye ettiği bir şeydir, hadis-i şerifte de vardır.

Büyüklerimiz sormuşlar hanımlarına:

“—Bizim kız bulûğa erdiği zaman bana bildir!” diye.

Hemen... Hatta bazısı kendisi tavsiye etmiş birisine, benim kızımı al, sana kızımı vereceğim filan diye söylemiş. Neden? E bir kimsenin dindarlığını beğeniyorsa bir insan teklif edebilir. Utanıyor şimdi aileler... Hayır, öyle bir şeye lüzum yok.

Zamanımızda da böyle halis muhlis insanlar var, olmuş bir hadise size nakledeyim:

Bu Fatih Camii’nde Husrev Hoca diye bir şiddetli, hiddetli, kıymetli bir hoca vardı. Yâni ezanların yasaklandığı, camilerin depo yapıldığı, vakıf mallarının satıldığı, böyle sam rüzgârlarının estiği o zamanda —hiddetli, şiddetli diyorum— Allah rızası için dini öğretmekten geri durmamış

Fatih Camii'nde. Bir köşede ders verirmiş talebelere Allah rızası için.

“—Hocam, benim işte sizin o ders verdiğiniz saatte gelmeğe vaktim yok, akşam gelsem olur mu?”

“—Akşam gel!”

Hatta birileri demişler ki:

“—Hocam bizim vaktimiz yok. Sahur vaktinde gelsek olur mu?”

“—Sahur vaktinde gel, sabah vaktinde gel.”

Yâni Allah'ın dinin öğretmek için kendisini vakfetmiş, hiç şey yapmadan çalışmış, mekânı cennet olsun... Bazı şeyh diye tanın insanların da aleyhinde konuşmuş, öyle de hiddetli, şiddetli tarafı varmış fakat bazı kimseleri elinden tutup bizzat bizim dergâha getirirmiş. Yâni, cahil olanları tenkid ediyor demek ki. Ama doğru olan yere kendi eliyle getiriyor.

Şimdi o Hüsrev Hoca'nın derslerine böyle geliyorlarmış ahali. Yaşlısı da geliyor, genci de geliyor. Şimdi burada da öyle... Ak sakallı, yaşlı bir adam; çok da yaşlı değil de işte sakallı bir adam. Bir de sakallı genç...

İşte daha iş bile tutmamış ama Hüsrev Hoca'nın derslerine geliyor, elinde kağıt kalem yazıyor, çiziyor, dinliyor filan... Ona o yaşlı adam bakmış, demiş; genç yaşta böyle kimsenin o tarafa yanaşmadığı zamanlarda sakal da bırakmış, buraya da geliyor. Halini beğenmiş delikanlının, gitmiş yanına:

“—Delikanlı, benim bir kızım var, onu sana vermek istiyorum, hazırlan!” demiş. O da demiş ki:

“—Allah râzı olsun amca ama, ben daha işi gücü olan bir adam bile değilim! Talebeyim. Daha maaşım bile yok, evim yok...”

“—Olsun!” demiş.

“Şimdi aradan biraz vakit geçti, tabii benim maaşım yok, evim yok, barkım yok. Kolay mı böyle evlenmek? Onun için ağırdan aldım. Bir zaman sonra, birkaç ders sonra gene geldi yanıma:

‘—Delikanlı, ben sana bir teklifte bulunmuştum, ne oldu? Hâlâ cevap yok...’

Hık mık filan, tam cevap veremedim.” diyor. Ondan sonra üçüncü sefer... Birkaç hafta daha geçmiş demek ki.

“—Bana bak! Getireceğim kızı, senin yanına bırakacağım bak!

Ona göre, iş ciddi...” demiş.

Böylece evlendirmiş hakikaten... Sonra tabii kız da çok mutlu olmuş, evlendirdiği insan da yüksek bir şahsiyet olmuş.

Ama o, Allah rızası için, onun dindarlığını beğendiğinden; o zaman parasızken, pulsuzken kızını verdi, dindar diye verdi.

Eski alimlerden de böyleleri var. Meselâ bir alim var ki kızı o zamanın dünya güzeliymiş, o kadar güzel. Hatta zamanın Emevî halifesi onu istemiş oğluna... Yâni halifenin oğlu, halife olacak o da. Saraya gelin gidecek kız...

“—Eyvâh! Halife oğluna istedi bizim kızı...” diye alelacele gitmiş, takvâ ehli talebelerden birisiyle konuşmuş, kızını onunla nikâhlayıvermiş, kurtarmış.

Yâni, “Saraya gider, dindarlığı gevşer, Allah’ın rızasına uygun olmayan bir hayat sürer.” diye götürmüş, takvâ ehli bir kimseyle evlendirmiş. Saraydan istedikleri halde, kızını oraya gelin vermemiş de, fakir bir talebeye vermiş.

Bu, İslâm tarihinde, tasavvuf tarihinde büyüklerimizin yaptığı bir şeydir. Neden? Bir kız dindar bir kimseyle evlenirse, dünyası, ahireti mamur olur. Bir erkek dindar bir kadınla evlenirse, dünyası ahireti mamur olur.

الطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ لِلطَّيِّبَاتِ

(النور: ٢٦)

(Et-tayyibâtü li't-tayyibîne ve't-tayyibûne li't-tayyibât) [Temiz kadınlar temiz erkeklere, temiz erkekler de temiz kadınlara yaraşır.] (Nûr, 24/26) Kur'an-ı Kerim'de böyle bildiriliyor. Onun için dindar erkek aranacak damat aranıyorsa, gelin aranıyorsa dindar gelin aranacak.

Kız büyüdü mü? Daha küçük, bilmem ne... Tamam, bulüğe erdi mi, çarçabuk evlendirecek. 14 yaşında filan evlendirirlermiş böyle eskiden, duyarız. Belki sizin de nineleriniz, anneleriniz, sorsanız belki anlatmışlardır, böyle genç evlenmişlerdir. Şimdi erkek de, kız da evlenmiyor, kartalıyor, tohuma kaçıyor,

kabukları kuruyor, çekirdekleri büyüyor; ne tadı kalıyor, ne tuzu kalıyor. Otuz yaşı, kırk yaşı, kırk beş yaşı buluyor... E ne anladım ben? Olmadı! Yâni çok vakit geçiyor, yanlış oluyor.

Halbuki bizim İslâm medeniyetimizin ana gayesi: Kimse harama bakmayacak. Eh, bulûğa erdi mi de gecikmeden bu iş olacak.

“—Pekiyi, bu zamana kadar adam kırk yaşına, kırk beş yaşına kadar evlenmedi... Ne yaptı?”

Allah bilir. Allah biliyor onu. Bir kendisi biliyor ne yaptığını, bir de Allah biliyor. Kırk-kırk beş yaşına kadar... Günahlara batmış, çıkmıştır. E bir kız şu yaşa kadar evlenmedi... Olmaz. Daracık pantolon giyiyorlar şimdi, kısa da giyiyorlar, yapışık da giyiyorlar... Plaj mevsimi diye kollar çıplak, bacaklar çıplak...

Geçen gün acıdım bizim memlekette... Şimdi ben şaka yapıyorum, ahaliye diyorum ki:

“—Bak camiye gelmezseniz ceza yazarım, Hakyol Vakfı’na, İlksav Vakfı’na şu kadar bin lira ceza!” filan diye...

Maksat, camiye gelsinler diye şöyle bir hatırlatma ama... “Camiye gel!” desem küser. Küsmesin diye latîfe tarzında söylüyorum. Ah, baktım namazda böyle üst katta, balkonda kızlar gelmişler namaza... Aferin, vakit namazını cemaatle kılıyorlar. Yâni on bir yaşında, on iki yaşında, on yaşında filan kızlar. Belki bir iki tanesi sekiz yaşında filan... Hoşuma gitti. Baktım güzel namaz başörtüsü giymiş bir tanesi, iyi. Merdivenlerden inerken, aferin kız dedim, mâşaallah, namazı kılıyorsunuz filân...

Bir tanesine de baktım, hem sevindim, hem acıdım: Japone kollu, kısa donlu ama camiye namaz kılmağa gelmiş. Yâni böyle olmaz! Bilmiyor İslâm'ı... Arkadaşlarıyla kalkmış gelmiş ama, böyle kız japone kolla gezmez.

Bir şeyi daha böyle gülerek hatırlıyorum: Süleymaniye Camii'nin giriş kapısında, biliyorsunuz sağ tarafta on beş-yirmi- otuz tane musluk var, abdest alma yeri orada şöyle avluya sıralanmış. Erkekler orada takunyaları alırlar, kollarını sıvarlar, abdest alırlar mâlûm, biliyorsunuz.

Ben Süleymaniye Camii'ne giriyorum, bir gün baktım kızın birisi de kollarını sıvamış omuzuna kadar, orada erkeklerin arasında... Hiç yadırgamıyor, hiç garipsediği yok yâni. Zavallıcık... Dindar, iyi o tarafı, güzel ama, kızın bileğinden yukarısı nâmahrem... Böyle kol buraya kadar sıvanır da orada abdest alınır mı? Bacaklarını açmış orada dizlerine kadar, ayağını yıkıyor filan... Yâni yaygın bir bilgisizlik, cahillik var.

İyi niyet var, o

güzel, ama cahillik çok yaygın. Bunların düzelmesi lâzım!..

4. Borcu Ödemekte Acele Etmek

(Ve kadâu'd-deyni izâ veceb) "Borcunu ödemek vacip olduğu zaman ödemek." Parası var cebinde, şu adama da şu kadar borcu var, vermiyor. Para burada... Para burada ama adama borcu vermiyor. Neden?..

“—Altı ay daha sallarsam, enflasyondan şu kadar az ödemiş olurum.” diyor.

Allah bu işe râzı gelmez. (İzâ vecebe) Ödeme imkânı eline geçer geçmez, o borcu ödeyecek. O adam bilmiyor mu paranın kıymetini. Altı ay onun elinde dursa, daha çok kâr eder.

Şimdi biz, kardeşlerimizle beraber hacca gidelim diye, bin beş yüz hacıya bilet aldık bilmem ne hava yollarından... Suud o havayoluna Cidde'ye iniş izni vermişken, iptal ediverdi. E bizim hacılar gidemeyecek. Canımız burnumuza geliyor. Söz vermişiz hacıları götüreceğiz diye. Hadi gittik bu sefer Suud Hava Yolları'ndan, bilmem kaç milyar para ile, ikinci bir defa bilet aldık. Herif-i nâşerifler hâlâ bize birinci biletin parasını verecekler... Allah buna râzı gelir mi? Helâl mi bu?.. Hâlâ verecek. Nerede, ne zaman oldu hac? Millet gitti, geldi, hâlâ verecek.

Neden?.. Bir gün beklettiği zaman, bilmem kaç milyon kârı oluyor. Yâni, o kadar ay bekletince, şu kadar milyon kâr oluyor. E yazık değil mi?.. Yâni ben İspa olarak bir hayır hizmeti görüyorum, talebeye bakıyorum veya şu hizmeti, bu hizmeti yapmaya çalışıyorum... Yâni benim sırtımdan bunu böyle, sıkıştım senden bilet aldım diye, doğru mu yâni bu?.. Doğru değil. Allah buna râzı gelir mi?.. Râzı gelmez. Helâl mi bu para?.. Ben zerresini helâl etmem. Zırnığını helâl etmem. Çatır çatır alırım ondan hakkımı...

Vermiyor. Var, ama vermiyor. Bilmem oraya sallamış, buraya atmış. Neden? Kurnazlık

yapıyor. Yâni şu kadar geciktirirsem, günde şu kadar milyon, oh oh, şu kadar para kazandım. Zehir olsun, zıkkım olsun! Haram olsun! Niye vermiyorsun? Öyle şey olur mu?..

Herkes böyle yapıyor. Şimdi herkes alışmış. Gidiyor, malı alıyor, malı aldıktan sonra parayı vermekte eşkiya kesiliyor. Hadi bakalım alabilirsen al... Peşinden dolaş, yalvar, yakar, ağla, sızla, üzül, rol yap, yalan söyle de kendi paranı almağa çalış... Böyle şey olur mu?.. Ahlâk bozulmuş. Paran olduğu zaman trak vereceksin. Malı aldın mı? Aldım. E niye vermiyorsun borcunu?..

Dergi çıkartıyorduk biz, İslâmî hizmet olsun diye, dergi çıkartıyoruz İslâm, Kadın ve Aile bilmem ne bilmem ne... Satıyor dergiyi. Dergi veresiye verilir mi? Peşin satıyor, parayı alıyor, e bize parasını vermiyor. E ne oldu paralar? O paraları ver de, ben derginin kağıdını alayım, öbür sayısını basayım. Vermiyor. Altı ay salladı mı, bir sene salladı mı, kâr sayıyor onu. E ayıp değil mi, utanmaz mısınız sen, Allah'tan korkmaz mısınız, öyle şey mi olur?

Tabii, bizim iş yaptığımız, dergileri satan insanlar müslüman güya ama, bunu idrak edemiyor. Sonra ben şahsen kendi namıma iş yapıyor olsam, zengin bir kimse olsam, eh hadi seni affedeyim ama; sosyal hizmet görüyorum, dinî hizmet görüyorum. Niye vermiyorsun parayı?.. Vermiyor. Onu başka işte kullanıyor. E ben sana ticaret yap diye vermedim ki bunu... Sattığın zaman parasını intikal ettir.

Abone yapıyor, paralarını alıyor peşin hepsinin, aboneleri bize bildirmiyor, parasını isteriz diye. Aboneden bize bir mektup zehir zemberek:

“—Parayı verdim, niye dergiyi göndermiyorsun?..”

Bakıyoruz kaydı yok. Araştırıyoruz, adam abonenin parasını almış, ticaretine koymuş, ticaret yapıyor; bize de bildirmiyor. Bizim dergi de oraya gitmeyince, abone olan kimseyle aramız bozuluyor.

Böyle memleket, batar. Böyle memlekette anarşi olur. Böyle memlekette Allah belâ yağdırır. Neden?.. E müslümanın kazancı bile helâl değil ki! Şu hale bak, müslümanın ticaretine bak! Hocasıyla yaptığı işlere bak...

Ben hocasıyım. Ben ticaret aşkına atılmadım ki bu işin içine! Allah rızası için dergi çıkartalım, Allah rızası için radyo yayını yapalım, Allah rızası için televizyon yayını yapalım, Allah rızası için şöyle yapalım!.. Aman paranın bir kuruşu zâyi olmasın, şu tarafa gitsin... Camiyi genişletelim, şurayı tamir edelim vs. işimiz bu. Yâni şuranın şimdi tahmin ediyorum, para olsa yapılacak şeyleri var. Meselâ bahçesinin örtülmesi lâzım filan. Yâni paramız çok olsa, yan tarafın alınması lâzım, yıkık yerin tamir edilmesi lâzım! E bunlar hep parayla oluyor.

Biz bunu kendi keyfimize yapmıyoruz. Benim evim var, barkım var. Yâni ben bu makama gelip oturmadan evvel evi olan, arabası olan bir insandım. Benim ihtiyacım yok... Ama ümmetin ihtiyacı var diye bu işi yapıyoruz.

Millet de bizim sırtımızdan sıırım çıkartmağa çalışıyor. Böyle incecik incecik keserek sıırım çıkartıp derimizden, ayakkabı bağı yapacak herhalde. Sıırım çıkartıyor böyle. İnce ince usturayla... Bizim böyle ah vah etmemize aldırmadan, tepeden tırnağa yüz yirmi santim sıırım çıkartıyor. Onu da kâr sayıyor ince ince kestiğini...

Allah râzı gelir mi? Ben râzı değilim, içim kırgın... Ne hacısına razıyım, ne hocasına razıyım. Üzülüyorum. Yaptığım şey, para olsa daha kolay yapılacak, daha çok yapılacak. Yapılmayınca, mâni olanlara üzülüyorum.

(Ve kadàu'd-deyni izâ vecebe)'den açıldı bu dertler. Yâni birisine borcunuz varsa, adam gibi, erkekçe, mertçe ödeyin; namertlik etmeyin!

Motosikletini almış bizim arkadaştan, satın almış. Motosiklet eskidi gitti, dört senedir hâlâ parasını vermiyor. Böyle şey olur mu? Eve girmiş, kira vermiyor... Böyle şey olur mu? Kaloriferle ısınıyor, kalorifer parasını vermiyor. Böyle şey olur mu? Allah râzı gelir mi? Haram bu yâ!.. Ondan sonra ortalıkta dolaşıyor:

“—Ben haram yemem!”

“—Bizim bacı haram yemez, hamama gider bohça çalar.” dediği gibi Karagöz'ün. Böyle şey olur mu? Böyle yapıyor. Yâni cami cemaatinden adam, güya derviş, güya bilmem ne... Olmaz böyle şeyler!

Kale gibi sağlam olacak adam. Böyle dürüst olacak. Kimsenin hakkını üzerine geçirmeyecek. Faizin tozunu üstüne kondurmayacak, helâl lokma yiyecek. Öyle yapmıyor... Parası var, sallıyor sallıyor sallıyor... Tabii benim yüzüm güleç, güleç yüzlüyüm, ses çıkartamıyorum; bana paramı vermiyor. Öteki cebbâr, haydut; ona veriyor. Onun parasını veriyor, bizimkini vermiyor. Neden? Ben güleç yüzlüyüm. Güleç yüzlülüğün cezası...

Bunlar bizim sosyal dertlerimizdir. Derviş olacaksanız, bizim yolumuza girekseniz, bunları böyle yapmamak lâzım!.. Hani Hâtem-i Esam diyor ya: “Bizim yolumuza girenin dört ölümle ölmesi lâzım, dört ölümü tahakkuk ettirmesi lâzım!” Bizim yolumuza giren insanın işi eğri büğrü olmayacak, dosdoğru olacak. Ödeyecek borcunu, işlerini sağlam yapacak.

5. Tevbe Etmekte Acele Etmek

(Ve't-tevbetü mine'z-zenbi izâ eznebe) “Ve günah işlediği zaman, hemen tevbe edecek.” Bir hata, bir günah... Sabah namazına gelemedi, kalkamadı, şöyle yaptı böyle yaptı, bir hatası, eksigi, günahı oldu... Hemen tevbe edecek. Tevbede acele etmek lâzım. Ne deniliyor:

عَجِّلُوا بِالتَّوْبَةِ قَبْلَ الْمَوْتِ

(Accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt) “Dönüşünüzü, tevbenizi çabuk yapın, ölüverirsiniz.” Ayağınız kayar, düşersiniz, kafanız patlar, araba çarpar, şöyle olur, böyle olur, tepenize taş düşer, uçak

düŒer, patlama olur, çatlama olur, anarŒik olaylar var, serseri kurŒun gelir...

Bilmiyoruz ki, ne zaman öleceğimizi. Kim biliyor?.. Allah'ın belki müstesna kulları ne zaman öleceğini biliyor. Çođu bilmiyor. O halde ne yapacak? (Accilû bi't-tevbeti kable'l-mevt) Ölmeden evvel tevbeyi yapmak lâzım, huzur içinde olmak lâzım! Tertemiz olmak lâzım!

“–Nasılsın?”

“–El-hamdü lillâh! Allah'tan gayriye bir borcum yok. Allah'a bir can borcum var, her Œeyim hazır el-hamdü lillâh!”

Dervif, ölüme hazır müslüman demek. Her türlü hazırlığını yapmış, hesabını kapatmış, borçlarını ödemiş. Namaz borcu kalmamış, kul haklarını vermiş. Her ibadetini vaktiyle yapıyor, tamam.

Ölürse tamam. Bu akŒam ölürse eyvallah... Yarın sabah ölürse eyvallah... O kadar rahat.

Ne dedim size, geçenlerde anlattım: Tekirdađ müftüsü çocukluk arkadaşının kulağına eğiliyor, diyor ki:

“–Bana yarın öleceğim bildirildi. Ben seninle eski ahbabım, çocukluk arkadaşınım. Gel yarın beraber ölelim!” diyor, kulağına fısıldıyor, o da:

“–Olur.” diyor.

“–Tübe vallah, ertesi gün beraber öldüler.” diyor anlatan.

Yâni Tekirdağlı amca anlatırken, “Tübe vallah beraber öldüler be!” diyor. Yâni ölüme

bile... Bu nasıl olur?.. Hazır olunca olur. Hazır olmayınca olmaz. Şu işim var, bu işim var, aman biraz daha kalsa diye hazır olmayınca, olmaz; hazır olunca, olur.

Ölüme hazırlıklı olacağız. Dervişlik bu... Dervişlik laf değil, dervişlik sarık değil, cübbe, değil, külah değil, kavuk değil... Her zaman söylüyoruz: Dervişlik, davranışlarındaki asâletle anlaşılacak bir insanın.

Adam güya derviş... Yâni bit pazarında bedava verseler almam. Bir kuruş vermem. Neden?.. Davranışları çirkin, duyguları kötü, hareketleri edebe aykırı... Ne yapayım ben öyle adamı?.. Ama öbür tarafta da öyle insan var ki, pırıl pırıl kalbi var, tertemiz duyguları var, gayet güzel hali var... Çok güzel, tamam.

c. Allah Rızasına Ermenin Dört Alâmeti

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ مُحَمَّدِ بْنِ زَكَرِيَّا يَقُولُ سَمِعْتُ
عَبْدَ اللَّهِ بْنِ بَكْرِ الطَّبْرَانِيَّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ
أَحْمَدَ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَهْلٍ قَالَ
سَمِعْتُ حَاتِمًا الْأَصَمَّ يَقُولُ مَنْ أَصْبَحَ وَهُوَ
مُسْتَقِيمٌ فِي أَرْبَعَةِ أَشْيَاءٍ فَهُوَ يَتَقَلَّبُ فِي رِضَا
اللَّهِ أَوْلَاهَا الثِّقَةُ بِاللَّهِ ثُمَّ التَّوَكُّلُ ثُمَّ الْإِخْلَاصُ ثُمَّ
الْمَعْرِفَةُ وَالْأَشْيَاءُ كُلُّهَا تَتِمُّ بِالْمَعْرِفَةِ

TS. 93/4 (*Semi'tü ahmede'bnî muhammedi'bnî zekerîyyâ, yekül: Semi'tü abda'llâhi'bnî bekrîni't-taberâniyye, kâle: Haddesenâ muhammedü'bnü ahmede'l-bağdâdiyyü, kâle: Haddesenâ abdu'llâhi'bnü sehlin, kâle: Semi'tü hâtemeni'l-esamme, yekül*)

Bu şahıs, Ahmed ibn-i Muhammedi'bnî Zekerîyyâ, bizim müellif Sülemî Hazretleri'ne söylemiş, demiş ki: “Ben Abdullah ibn-i Bekr et-Taberânî'den duydum.” Taberânî'nin izahında da 399'da vefat ettiği bilgisi var. Bağdad'a gelip yerleşmiş, Şam'a dönmüş, şeyhlerinden bilgi almış filan diye bilgiler var. O da Muhammed ibn-i Ahmed el-Bağdâdî'den duymuş.

O da Abdullah ibn-i Sehl bize söyledi demiş. O da “Ben Hâtem-i Esam'dan işitim ki, (yekülü) şöyle diyordu. Hâtem-i Esam'ın sözü bu:

(*Men asbaha ve hüve müstakîmün fî erbaati eşyâ'*) “Şu dört konuda müstakîm olan bir kimse, müstakîm olarak sabaha erişen, güne başlayan bir kimse, dört konuda dürüst, doğru, dosdoğru olan bir kimse; (*fehüve yetekallebü fî rıdâ'llâh*) Allah'ın rızası içinde dönüyor demektir, Allah'ın rızasına mazhar olmuş demektir. Dalmıştır Allah'ın rızasına, Allah'ın rızasında yürüyor demektir.”

Dört şeyi doğru olması lâzım:

1. (*Evvelühâ: Es-sikatü bi'llâh*) “Birincisi, Allah'a güvenmesi tam mı? Tam doğru mu?.. Yâni herkes, (*Tevekkeltü ale'llâh*) “Allah'a güveniyorum.” diyor, “Allah'a dayandım, Allah'a güvendim diyor ama, gerçek mi, doğru

mu bu? Gerçekten Allah'a dayanıyor mu? Bir: Allah'a güvenmesi... Yâni, (es-sikatü bi'llah) Allah'a güvenmek, itimat etmek demek. Allah'a itimadı tam mı?

Bu şey neden denir?.. Umumiyetle rızık konusunda olur bu.

Neden?.. Akşam namazının birinci rekâtında okudum ki:

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

(الذاريات: ٥٨)

(İnna'llàhe hüve'r-rezzâku zü'l-kuvveti'l-metîn) [Şüphesiz ki rızık veren, güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır.] (Zâriyât, 51/58) Allah-u Teâlâ Hazretleri Rezzâk-ı âlemdir. Yâni herkesin, senin benim, kurdun kuşun, her mahlûkun rızkını kim veriyor? Allah veriyor.

وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

(الذاريات: ٣٣)

(Ve fi's-semâi rızkuküm ve mâ tûadûn) [Semâda da rızkınız ve size va'dedilen başka şeyler vardır.] (Zâriyât, 51/22) Gökte yazılmış insanın rızık, vaadedilmiş, gelecek.

Sonra:

وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

(الجمعة: ١١)

(Va'llàhu hayru'r-râzikîn) [Allah rızık verenlerin en hayırlısıdır.] (Cuma, 62/11) Rızıklandırıcı Allah, yâni rızık veriyor...

Şimdi bu gibi ayetlerden dolayı, bir insanın rızık için endişe duymaması, elem çekmemesi lâzım. Allah bana rızıkımı daha doğmadan, annemin karnındayken yazmış, takdir eylemiş diye güvenmesi lâzım!..

Bunun faydası ne?.. İnsan, Allah'a rızık konusunda özellikle güvendiği zaman, rızıkını kazanmakta yanlış yollara sapmaz.

Sakin olur, helâlini talep eder. “Nasıl olsa gelecek, helâlinden gelsin!” der. Yanlış, haram yola sapmaz. Zaten müslümandan da istenen budur. İnsanın rızıkı bellidir, rızıkı maksûmdur, taksim edilmiştir ve miktarı bellidir. *(Nasîbüke yusîbuke) Senin nasibin senin eline isabet edecek, gelecek. Tam isabet, on ikiden. Cuvvv, bir vurdun mu, tamam nasibin senin avucuna gelecek. Şek, şüphe yok!*

İşte bu duyguda oldu mu bir insan, o zaman harama, günaha, rüşvete, hırsızlığa, aldatmaya ve sâireye tevessül etmez. Hakikaten de öyle yürüdüğü zaman, kazancının bereketini görür, hayrını görür, hayatı hoş olur. Demek ki bu Allah'a güvenmesi tam olacak, bir.

2. (Sümme't-tevekkül) İkincisi: “Allah'a tevekküledecek.” *(Tevekkeltüale'llàh) diyecek, Allah'ı vekil edinecek, Allah'a dayanacak. Yâni karşılaştığı çeşitli güçlükler olur, müşkilat olur. Yapması gerekli olan işlerde korkuları olabilir; yapabilirim, yapamam, gücüm yeter yetmez...*

Allah'a tevekkül edecek. Allah yardım eder, evvelallah deyip, (Tevekkeltü ale'llah) diyecek. Bu sağlam olacak. İkincisi bu.

3. (Sümme'l-ihlâs) "Sonra niyeti ihlâslı olacak." İhlâs niyette olur. Niyeti halis ise, içinde başka bir katık yoksa niyetinin, katışık yoksa, karışık yoksa, hile yoksa, tamsa niyeti; ona ihlâslı derler. İhlâsının da tam olması lâzım!..

İhlâs nedir? Yaptığı her şeyi Allah rızası için yapma duygusudur. Sırf Allah rızası için. Başka bir maksat, başka bir art niyet karıştı mı, ihlâs yok demektir. Allah o ibadeti kabul etmez. Onun için ihlâs önemlidir.

Tasavvufta en önemli noktalardan birisi ihlâstır. İbadet yapıyoruz... Kabul olmasının şartı, ihlâstır. Namazın, orucun, haccın, zekâtın vs.nin kabul olma şartı, niyetin sırf Allah rızası için olmasıdır. Gösteriş için, şöhret için, itibar için, mevkî için, makam için, rey için, adam toplamak için bilmem ne... Olmaz!

Dördüncüsü: (Sümme'l-ma'rifeh) "Allah hakkındaki ma'rifetullahı, irfânı tam olacak, doğru olacak. Allah bilgisi, kendisinin Allah şuuru, Allah konusundaki ma'rifetullahı, irfânı tam olması lâzım!"

Bu dört şey tamam olursa, öyle başlarsa insan güne, ertesi sabaha böyle çıkarsa; tamam, o Allah'ın rızasına gark olmuş, çırpınıyor, dolanıyor. Allah'ın rızasına, rızası ummanına batmış demektir.

Eh, bir saat olmuş. 94. sayfanın 5. paragrafında kalmış olduk. Ezanlar da okunuyor, ezanları

dinleyelim!.. Ondan sonra sağ olursak, önümüzdeki haftalar geriye kalan kısımlara devam ederiz.

Ama bu çok yüksek şeyler istedi bizden. Yâni bunlar kolay değildir. Bunu yapacak babayiğit öyle kolay kolay bulunmaz. Özetleyecek olursak:

1. *(Es-sikatü bi'llâh) Rızık konusunda Allah'a güvенеcek.*
2. *(Et-tevekkül) Tevekkülü tam olacak Allah'a, Allah'a dayanacak, bir şeyden korkmayacak, evelallah diyecek, müteşebbis olacak, girişken olacak.*
3. *(El-ihlâs) Yaptığı her şeyi Allah rızası için yapacak.*
4. *(El-ma'rifeh) Allah bilgisi tam olacak, Allah'ı biliyor olacak. Allah hepinizden razı olsun...*

Fâtiha-i şerife mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

31. 07. 1993 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü